PAHLEN, Carl Magnus v. d., Balti kindralkuberner, sünd. 19. II 1779 vkj. Virumaal Palmse mõisas, astus varakult sõjaväkke, tõusis kiiresti auastmeis, võttis osa sõjakäikudest Napoleon I vastu 1806—07, Vene-Rootsi sõjast 1808—09, Vene-Türgi sõjast 1810—11 ja sõjast Napoleoni vastu 1812—14; ta ülendati 1813 kindralmajoriks. P. lahkus 1818 sõjaväeteenistusest ja asus elama oma mõisa Eestimaal. Ta oli Eestimaa maanõunik 1821—27, a-st 1828 senati 5. departemangu liige ja ühtlasi 1828—35 Tartu ülikooli kuraator. Astunud vahepeal uuesti sõjaväkke, oli P. 1830—45 Läänemere provintside (Balti) kindralkuberneriks ja siis riiginõukogu liikmeks; ta jäi ühtlasi edasi senaatoriks, olles vahepeal 1843 tõusnud ratsaväekindraliks; surn. 20. V 1863 vkj. Palmses. — Ülikooli kuraatorina ei suutnud P. toimida küllalt otstarbekohaselt. Elades esialgu Peterburis ja hiljemini kindralkubernerina Riias, ei süvenenud ta tarvilikul määral kuraatori ülesandeisse ega osutanud ka suuremat enesealgatust, vaid talitas peamiselt haridusministri näpunäidete järgi, suhtudes ülikooli küsimusisse sageli väga formaalselt ja kõrgilt. Kuigi P. oli humaansete vaadetega, nõudis ta kindralkubernerina kindlat korda ja valvas valjult tsensuuri hoolika teostamise üle. Läänemere provintside eraõiguse kodifitseerimise eeltööde puhul oli P. agraarküsimusis esialgu aadliga ühel meelel, sattus aga hiljemini konflikti Liivimaa rüütelkonna esindusega, kui ta tahtis talunikke kaitseda mõisnikkude vastu, kellele oli kergesti võimaldatud lepinguid üles öelda. Ta nõudis, et kõik teoorjuslepingud, mis käisid 1804. ja 1809. a. määruste ja vakuraamatute normide vastu, viidaks neile aluseile ja et talunikku ei saaks kõrvaldada rendimailt ilma kohtu otsuseta; ühtlasi soovis ta kaitseda talunikke uue maadekatastreerimise kaudu tekkivate kõrgendatud töönormide vastu. Ses konfliktis ühines Nikolai I (vt.) aadli nõudmistega. P-l õnnestus siiski tunduval määral omi seisukohti talupoegade seisundi kaitseks läbi viia 1845. a. kehtima pandud nn. täiendusparagraafides Liivimaa 1819. a. talurahvaseaduse juurde. Raske majandusliku olukorra tõttu 1840-ndate aa. alguses rahva seas tõusnud usuvahetuseliikumist püüdis P. pidurdada, kasutades mõnel juhul (näit. „Pühajärve sõja“ puhul) meelte rahustamiseks sõjavägesid. Oma suhtumises usuvahetusse sattus ta vastuollu Peterburis võimulolevate isikutega (S. S. Uvarov'i jt.), mille tagajärjeks õieti oligi P-i ärakutsumine kindralkuberneri kohalt.

Inl. 1863, nr. 26; H. Kruus, Talurahva käärimine Lõuna-Eestis XIX sajandi 40-ndail aastail (1930); [A. Buchholtz], Fünfzig Jahre Russischer Verwaltung in den Baltischen Provinzen (1883); A. Tobien, Die Agrargesetzgebung Livlands im 19. Jahrhundert II (1911); A. v. Tobien, Die livländische Ritterschaft I (1925); Р. Б. Сл. (1902); Е. В. Петуховъ, Императорскій Юрьевскій, бывшій Дерптскій, Университетъ I (1902); Geneal. Handb., Estland I, 3 [1934?]; ERKA-st saadud andmed. *O. L.*

PAHNSCH, Gerhard Alexander, baltisaksa botaanik, sünd. 19. I 1842 vkj. Tallinnas kubermangugümnaasiumi õpetaja pojana, õppis 1860—65 Tartu ülikoolis arstiteadust, oli 1866—68 koduõpetajaks Tallinnas ja Nissi khk-s Vardis, hiljemini õpetajaks Viljandis ja lühemat aega Tartu ülikooli botaanikaaia teenistuses; surn. 26. III 1880 vkj. Tallinnas. — Vardis elades tutvus P. sealse taimestikuga ja avaldas uurimuse „Beitrag zur Flora Ehstlands“ (Archiv f. d. Nat., 2. seeria, IX, 1881), mis hõlmab Nissi khk-a lõunaosa ja Märjamaa põhjapoolse ala lokaalfloorat. P. on kogunud rohkesti botaanilist ainestikku ka Viljandi ümbruses jm. Ta herbaarium (kõrgemad taimed ja samblad) kuulub Eestimaa Kirjanduslikule Ühingule (Tallinnas) ning moodustab suurema osa Provintsiaalmuuseumi kodumaa herbaariumist.

Alb. acad.; H. Hradetzky, Schüler-Verzeichnis (1931); A. Üksip, G. P-i elulugu (käsikiri Tartu ülikooli botaanika-instituudi raamatukogus). *K. E.*

PAKLER (sünnimeetrikas **Paklär**), **Villem (Filipp),** köster-õpetaja, seltskonna- ja ühistegelane, sünd. 9. V 1848 vkj. Võrumaal Sõmerpalu Annemõisas kupja, pärastise metsavahi pojana, omandas hariduse 1858—59 Antsla köstri J. Lauk'i juures ja iseõppimise teel. P. oli köster-õpetajaks

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 232